

DESIGNUL SECVENȚEI

Scenariu general de infuzare

Limba și literatura română

Titlu activitate: Fapte și opinii

Concepte cheie din domeniul educației media: gândire critică, analiza mesajelor, distincția dintre fapte și opinii

Relevant pentru (a se nota domeniul din Educația media și din disciplina studiată):

Educație media:

Competența generală B: Înțelegerea mass-media și analiza critic-reflexivă a informației și a conținuturilor media.

1.2 Să distingă între diferite tipuri de mesaje și forme de comunicare, reușind să le utilizeze adecvat în funcție de contexte și de solicitări;

2. Analiză critică

- Să utilizeze într-o manieră reflexivă instrumentele de cercetare a mesajelor (comparare surse, interpretarea situațiilor, autentificarea informațiilor, distincția dintre fapte și opinii, plasare în contexte spațio-temporale adecvate) pentru a verifica validitatea, credibilitatea și calitatea conținuturilor;
- Să detecteze mesajele încărcate de stereotipuri, prejudecăți, discriminare, reprezentările șablonate ale lumii înconjurătoare;

Recomandat pentru: clasele de liceu

Motivația (de ce?)

Obiective de învățare:

- Recunoașterea și diferențierea dintre fapte și opinii în diferite tipuri de mesaje
- Dezvoltarea competențelor de analiză critică a unui text (prin „text” se înțelege conținut scris, audio, video, fotografic etc.)

Rezultate: După această secvență participanții vor putea:

- Să facă distincția dintre fapte și opinii într-un text

Tema (ce?)

Fapte și opinii

Descriere (cum?)

Evocare – 5 minute

Discuție facilitată:

- Ce știți despre fapte? Dar despre opinii?
- Care sunt caracteristicile faptelor și opiniilor? Care sunt trăsăturile care le diferențiază?

Atenție: Îmbogățiți discuția cu întrebări referitoare la tema discutată, ce țin de disciplină, pornind de la tematica pe care o studiază elevii.

Realizarea sensului - 15 minute

1. Prezentare teoretică – Fapte și Opinii – Anexa 2 (5 minute)
2. Exercițiu de lucru pe grupe:

Elevii sunt împărțiți pe grupe și primesc sarcina de a identifica faptele și opiniile într-un text dat, de la disciplina Limba și literatura română. – Anexa 1 (10 minute de lucru)

Atenție! Anexa 1 cuprinde un set de propuneri de texte, luând în considerare nivelul elevilor și tematica discutată la clasă.

Procesare și Reflecție – 15 minute

Elevii vor fi rugați să prezinte ceea ce au lucrat, vor face completări, vor oferi argumente pentru încadrarea informațiilor ca fiind fapte sau opinii.

Discuție facilitată

Set de întrebări pentru profesor:

Cum ați lucrat? Ce anume ați descoperit?

Cum încadrați pasajele din textul parcurs? Care au fost motivele pentru care ați încadrat aceste pasaje ca fapt sau ca opinie?

Ce ați învățat/descoperit parcurgând această tematică?

Cum vă poate ajuta diferențierea conceptelor fapte și opinii în viața de zi cu zi?

Atenție: Îmbogățiți discuția cu întrebări referitoare la tema discutată, ce țin de disciplină.

1. Pregătire

Selectați și parcurgeți textul aferent disciplinei, pe care îl veți propune participanților.

Identificați în avans faptele și opiniile din text pentru a vă ghida în secvența de procesare.

2. Facilitare

În etapa de evocare puteți pune accent pe valorizarea cunoștințelor elevilor din perspectiva conceptelor disciplinei.

În etapa de reflecție, încheiați secvența prin reconectarea cu disciplina studiată. În funcție de textul ales, puteți aborda efectul identificării faptelor și opiniilor asupra lecturii și analizei de text în urma acestei activități la nivelul autorului, construcției personajelor, contextului textelor literare abordate.

Temă (dacă e cazul)

<https://cji.ro/fapte-opinii-activitate-online/>

Nu uitați să ne oferiți un feedback al activității:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScUUj_9bUqvEzRq2ZhA0T4isN3wiOb8cYS9BH9bh__pNlx5FQ/viewform

Anexa 1:

„Când sosi Alexandru-vodă, sfânta slujbă începuse și boierii erau toți adunați.

Împotriva obiceiului său, Lăpușneanul, în ziua aceea, era îmbrăcat cu toată pompa domnească. Purta corona Paleologilor și peste dulama poloneză de catifea roșie, avea cabanița turcească. Nici o armă nu avea alta decât un mic junghi cu plăselele de aur; iar printre bumbii dulămii se zărea o zea de sîrmă.

După ce a ascultat sf. slujbă, s-a coborât din strană, s-a închinat pe la icoane și, apropiindu-se de racla sf. Ioan cel nou, s-a plecat cu mare smerenie și a sărutat moaștele sfântului. Spun că în minutul acela el era foarte galben la față și că racla sfântului ar fi tresărit.

După aceasta, suindu-se iarăși în strană, se înturnă către boieri și zise:

„Boieri dumneavoastră! De la venirea mea cu a doua domnie și până astăzi, am arătat asprime către mulți; m-am arătat cumplit, rău, vărsând sângele multora. Unul Dumnezeu știe de nu mi-a părut rău și de nu mă căiesc de aceasta; dar dumneavoastră știți că m-a silit numai dorința de a vedea conținând gâlceviri și vânzările unora și altora, care ținteau la răsipa țării și la pierrea mea. Astăzi sunt altfel trebile. Boierii și-au venit în cunoștință; au văzut că turma nu poate fi fără păstor, pentru că zice mântuitorul; „Bate-voi păstorul, și se vor împrăștia oile“. Boieri dumneavoastră! Să trăim de acum în pace, iubindu-ne ca niște frați, pentru că aceasta este una din cele zece porunci: „Să iubești pre aproapele tău ca însuși pre tine și să ne iertăm unii pre alții, pentru că suntem muritori, rugându-ne Domnului nostru Iisus Hristos — își făcu cruce — să ne ierte nouă greșalele, precum iertăm și noi greșitorii noștri.“. Sfârșind această deșănțată cuvîntare, merse în mijlocul bisăricii și, după ce se închină iarăși, se înturnă spre norod în față, în dreapta și în stînga, zicând: — Iertați-mă, oameni buni și boieri dumneavoastră!”

Costache Negruzzi, Alexandru Lăpușneanu

„Lăpușneanul, în ziua aceea, era îmbrăcat cu toată pompa domnească. ”	Opinie – putem demonstra că era îmbrăcat cu toată pompa domnească? Ce reprezintă toată pompa domnească?
„Purta corona Paleologilor și peste dulama poloneză de catifea roșie, avea cabanița turcească.”	Fapt – descrierea obiectelor vestimentare, indiferent cine le descrie ele tot vor fi avut același loc de proveniență, aceleași culori etc.
„s-a plecat cu mare smerenie și a sărutat moaștele sfântului. ”	Opinie – cum definim <i>marea smerenie</i> ? În comparație cu ce? Ce indică mica sau marea smerenie? Este o apreciere subiectivă a autorului, o interpretare subiectivă a realității. Fapt – <i>a sărutat moaștele sfântului</i> este o acțiune ce poate fi observată, demonstrată (în acest caz prin probe de natură consemnativă – cronicile moldovenești)

„De la venirea mea cu a doua domnie și până astăzi, am arătat asprime către mulți; m-am arătat cumplit, rău, vărsând sângele multora. ”	Fapt – <i>a doua domnie</i> , demonstrabil Opinie – <i>asprime, m-am arătat cumplit, rău</i> , interpretări subiective asupra faptelor, exprimarea în termeni emoționali
„Unul Dumnezeu știe de nu mi-a părut rău și de nu mă căiesc de aceasta ; dar dumneavoastră știți că m-a silit numai dorința de a vedea contenind gâlceviri și vânzările unora și altora, care ținteau la răsipa țării și la peirea mea. ”	Opinie – interpretarea subiectivă a realității, exprimarea în termeni emoționali, invocarea unor trăiri personale – nedemonstrabile
„Sfârșind această deșănțată cuvîntare ”	Opinie – este emisă o judecată asupra conținutului cuvântării, dintr-o perspectivă subiectivă
„merse în mijlocul bisăricii și, după ce se închină iarăși, se înturnă spre norod în față, în dreapta și în stînga”	Fapt – sunt acțiuni descrise, ce pot fi observate și percepute în același fel de toți martorii evenimentului

Întrebări suplimentare de reflecție pentru reconectarea cu disciplina studiată, după identificarea faptelor și opiniilor: Putem să mai vorbim despre obiectivitatea perspectivei autorului? Ce urmărește Lăpușneanul în acest discurs, construit astfel? Care sunt tehnicile de discurs pe care le folosește? Ce caracteristici ale personajului sunt reliefate prin acest discurs?

Suplimentar: Puteți propune ca temă pentru acasă verificarea diferenței dintre fapte și opinii, comparând textul literar cu lucrări istorice:

„De unde prima domnie a lui Lăpușneanu începuse, față de boieri, printr’o amnistie generală – știrea o luăm din letopisețul lui Eftimie – cea de a doua începe printr’un act sângeros de represiune. După o informație polonă, din Noemvrie 1564, domnul ar fi tăiat la Suceava doisprezece boieri. Cronica moldo-polonă ridică numărul acestora la șaizeci, iar letopisetul lui Grigore Ureche și Simion Dascălul la patruzeci și șapte. Câți anume au fost uciși, e greu de precizat; mai verosimilă pare prima cifră, de doisprezece. În ce privește motivul, el e identic, credem, acelaia care a determinat pe Rareș la un act similar, în împrejurări similare: trădarea sau « viclenia » boierilor cari, doritori de schimbare, părăsiseră pe Lăpușneanu și se alăturaseră lui Despot.”

Constantin C. Giurescu, 1943, Istoria Românilor vol. II, prima parte, Alexandru Lăpușneanu. Despot Vodă

Alte variante (scurte exemple):

Enigma Otiliei: Caracterizarea Otiliei – personaj poliedric

Felix: „Fata părea să aibă 18-19 ani. Fața măslinie, cu nasul mic și ochii foarte albaștri, arăta foarte copilăroasă între multele bucle și gulerul de dantelă. Însă în trupul subțiratic, cu oase delicate ca de ogar, de un stil perfect, fără acea slăbiciune suptă și pătată a Aureliei, era o mare libertate de mișcări, a stăpânire desăvârșită de femeie.”

Aglae: „Fete ca ea pentru asta sunt. Să trăiască discret cu băieții din familie.”

Pascalopol: „e o ștregăriță.”; „N-am prea stat să disting ce e patern și ce e viril în dragostea mea.”; „venea la mine simplu, ca o fiica.”; „e un temperament de artistă, care simte nevoia luxului, a schimbării.”

Otilia: „Sunt foarte capricioasă, vreau să fiu liberă.”

„Eu am un temperament nefericit: mă plictisesc repede, sufăr când sunt contrariată”

„Eu sunt o zăpăcită, nu știu ce vreau...”

Caracterizarea directă: „Otilia amestecă o seriozitate rece, blazată, cu cele mai teribile copilării. Într-o zi îmbracă păpuși, în alta muștră pe moș Costache.”

„uită repede răutățile altora”

„Nimic în purtarea Otiliei nu era greșit sau arogant, gesturile și cuvintele ei erau pline de grație, însă totul respiră prea mult inteligența. Otilia trăia cum cânta la pian, zguduitor și delicat, într-un tumult de pasiuni...”

G. Călinescu, Enigma Otiliei (fragmente)

„Fața măslinie, cu nasul mic și ochii foarte albaștri, arăta foarte copilăroasă între multele bucle și gulerul de dantelă”	Opinie – ce înseamnă <i>nas mic, ochi foarte albaștri, foarte copilăroasă</i> ? Sunt interpretări/proiecții subiective asupra trăsăturilor fizice ale Otiliei Fapt – <i>măslinie, multe bucle, guler de dantelă</i> , pot fi observate și percepute ca atare universal
„e un temperament de artistă”	Opinie - Care sunt caracteristicile temperamentului de artistă? Cum putem demonstra ce este acesta?
„Sunt foarte capricioasă, vreau să fiu liberă”	Opinie – foarte capricioasă, însemnând cât de capricioasă exact? Cum măsurăm acest lucru? Percepem cu toții la fel o persoană capricioasă?

Întrebări suplimentare de reflecție pentru reconectarea cu disciplina, după identificarea faptelor și opiniilor: Cum construiesc opiniile personajelor imaginea Otiliei, cum diferă aceasta de modul în care se vede Otilia însăși? Cum este construcția personajului Otilia influențată de opinia autorului asupra imaginii femeii, este această opinie reflectată în caracterizările pe care le fac celelalte personaje? Cine este Otilia de fapt, mai departe de suma opiniilor despre ea?

Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război: Scena de la popotă

„Un proces dezbătut la Curtea-cu-jurați din București a sfârșit printr-o achitare, pățimaș comentată. Un bărbat din așa-zisa societate bună și-a ucis nevasta necredincioasă și a fost absolvit de vină de către judecătorii lui.

Căpitanul Dimiu, comandantul batalionului, un soi de flăcău ardelean, fără să fie din Ardeal, voinic, cu mustața bălaie, regulată ca insigna de pe șapca cheferistă, ceva mai mare însă, aproba fără codire hotărârea juraților...

– Domnule, nevasta trebuie să fie nevestă și casa, casă. Dacă-i arde de altele, să nu se mărite. Ai copii, ai necazuri, muncești ca un câine și ea să-și facă de cap?... Ei, asta nu... Dacă eram jurat, și eu îl achitam.

Căpitanul Dimiu e un conformist. Întârziat mult în grad, om cu rosturi gospodărești, nu și-ar permite să poarte la vârsta lui chipiu franțuzesc, moale, turtit, așa cum poartă căpitanii tineri, ci a rămas la modelul „Regele Carol I”, înalt, rigid ca de carton (că așa și era), teșit la spate numai.

Mai surprinzător părea că opinia contrară era susținută de căpitanul Corabu, tânăr și crunt ofițer, cu școală germană, justițiar neînduplecabil, „spaima regimentului”. Acum era de nerecunoscut. Păstra asprimea frazei scurte, dar sentimentele acestea de apărător al dragostei nu i le bănuise nimeni, niciodată.

– Cu ce drept să ucizi o femeie care nu te mai iubește? N-ai decât să te desparti. Dragostea-i frumoasă tocmai pentru că nu poate cunoaște nicio silnicie. E preferință sinceră. Nu poți să-mi impui să te iubesc cu sila.

Căpitanul Floroiu, puțintel, delicat și cu fața blondă-șters, îmbătrânită înainte de vreme, era de aceeași părere.

– Cum poți să ai cruzimea să siluiești sufletul unei femei? Dreptul la dragoste e sfânt, domnule... Da, da... și aci lungea mult, cu capul întors a necaz, în profil, pe cei doi „a”. Îți spun eu... oricând... unei femei trebuie să-i fie îngăduit să-și caute fericirea.

Și toți ceilalți, tineri sau mai bătrâni, lăsând ca discuția să fie dusă cum se cuvine de către superiori, erau, de altfel de aceeași părere. [...]

Am surâs din nou mios și aprobator. Știu cât plictiseau pe camarazii mei aceste încercări care adulmecau bunăvoința comandantului, dar era peste puterile mele. Mă oferisem în ajun să execut cu plutonul o săpătură pe care alții nu o izbutiseră, și această ofertă a mea îi dezgustase. Înțelegeam limpede, ca prin sticla asta, dar ce puteam face? În mine era o foială de șerpi, care ajungea deasupra numai într-un surâs, înseriat vieții militărești. [...]

„Cei care se iubesc au drept de viață și de moarte unul asupra celuilalt!”

Camil Petrescu, Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război (fragment)

„Un bărbat din așa-zisa societate bună și-a ucis nevasta necredincioasă și a fost absolvit de vină de către judecătorii lui. ”	Fapt – sunt descrise fapte demonstrabile
„Domnule, nevasta trebuie să fie nevestă și casa, casă.”	Opinie – <i>trebuie</i> ne indică lipsa existenței unei stări de fapt, demonstrabile
„Am surâs din nou mios și aprobator.”	Fapt – <i>am surâs</i> , este observabil de către toți martorii la scenă

	Opinie – mios, aprobator, interpretări asupra faptului de a fi surâs, Gheorghidiu proiectează cum crede el că a fost primit surâsul său de către ceilalți (aprobator poate avea funcție descriptivă a realității prin negocierea sensului acțiunii într-o cheie a convenției, unde a da din cap de sus în jos este o expresie a aprobării aproape universal valabilă)
„Cei care se iubesc au drept de viață și de moarte unul asupra celuilalt!”	Opinie – cum putem dovedi iubirea? Fiecare are o percepție și moduri de exprimare a iubirii diferite. Cum stabilim atunci cine sunt cei care iubesc și cei care nu?

Întrebări suplimentare de reflecție pentru reconectare cu disciplina, după identificarea faptelor și opiniilor: Cum declanșează această scenă rememorarea poveștii de iubire? Cum este afectat Gheorghidiu de opiniile celorlalți, ce influențează opinia lui despre subiect? Care sunt motivele pentru care Gheorghidiu are această opinie despre iubire? Este ea justificabilă, pertinentă (avem drept de viață și de moarte unii asupra altora dacă ne iubim, cum este el normat)? Ce ne arată percepția lui aproape imperativă asupra iubirii ca legitimizare a crimei din pasiune? Cum influențează acest lucru cheia în care vom analiza faptele relatate? Cum înțelegem acum romanul subiectiv din perspectiva exprimării opiniilor?

Alte texte propuse în Comunitatea de Educație Media pentru infuzarea faptelor și opiniilor:

- Mircea Eliade, Maitreyi, alături de Maitreyi Devi, Dragostea nu moare – comparație fapte/opinii în cele două texte literare asupra aceluiași acțiuni/evenimente (fragmente)
- Camil Petrescu, Patul lui Procust – scena citirii scrisorii
- Liviu Rebreanu, Ion – scena de la horă
- Marin Preda, Moromeții – discuțiile din poiana lui Iocan

Anexa 2:

Definiții și informații suport - fapte și opinii:

Informațiile pot reda:

- **fapte** - împrejurări reale, acțiuni sau fenomene care se pot observa sau pot fi demonstrate obiectiv.

Ex: Afară plouă. / Bugetul ministerului a fost redus. / Domnul X a fost condamnat pentru furt.

- **opinii** - aprecieri sau interpretări ale faptelor, văzute prin prisma subiectivă a autorului.

Ex: Vremea e bună. / Bugetul ministerului este indecent de mic. / Domnul X este un hoț fără scrupule.

Orice persoană are dreptul de a-și exprima opiniile. Opiniile sunt garantate de dreptul la liberă exprimare, fără de care nu există o societate democratică. Libertatea de exprimare acoperă și acele informații și idei care offensează, șochează sau deranjează.

Exprimarea opiniilor trebuie să se încadreze în niște limite legale. Totuși, aceste limite sunt foarte restrânse.

Deși opiniile, mai ales cele care exprimă judecăți de valoare (bun/rău, corect/greșit, potrivit/nepotrivit) nu se cer neapărat justificate, au credibilitate mai mare opiniile care au la bază informații factuale și cele exprimate de persoane care cunosc domeniul asupra căruia se pronunță. Cu toții putem avea o opinie despre purtatul măștii ca mijloc de protecție anti-virală, dar opinia unui medic virusolog va fi mai pertinentă decât cea a unui inginer, de exemplu. Așa cum opinia respectivului inginer despre podul de la Cernavodă va fi mai pertinentă decât a virusologului.

Opinia unei persoane pe o anumită temă este pertinentă și are valoare de model doar dacă persoana respectivă este competentă în domeniul despre care se pronunță.

Notorietatea nu înseamnă neapărat și autoritate.

<i>Fapte</i>	<i>Opinii</i>
Împrejurări reale, acțiuni sau fenomene care pot fi observate sau verificate obiectiv	Impresii, aprecieri sau interpretări asupra unui subiect
Poate fi demonstrată obiectiv, în baza unor probe	Nu pot fi verificate și demonstrate
Obiective	Subiective, personale, putem fi sau nu de acord cu ele
Universale, apar la fel indiferent de cine le privește	Pot diferi de la persoană la persoană, de la grup la grup
Exprimate în termeni neutri	Exprimate în termeni emoționali
Cuvinte care ajută la identificarea lor: confirmă, dovedește, demonstrează etc.	Părerea mea, din punctul meu de vedere, a suspecta că etc.

În analiza unei opinii, ne putem pune câteva întrebări „de test”:

- Ce cunoștințe/experiență are persoana care emite opinia în domeniul despre care vorbește?
- De ce sunt tentat/ă să urmăresc această persoană? Care sunt calitățile pe care i le recunosc și apreciez? Ex: talent, farmec personal, inteligență, bun gust, atitudine civică, succes material, faimă etc. Ce anume din aceste calități aș vrea să am și eu?
- Ce interes există pentru promovarea acestei persoane/acestei opinii?
- Ce cred EU despre subiect?

În mass-media, un jurnalist corect va prezenta întotdeauna publicului mijloacele prin care poate demonstra – și prin care publicul poate verifica, dacă dorește – faptele pe care le prezintă. Un comentator onest își va baza întotdeauna opinia și interpretarea pe fapte demonstrabile. Ambii vor menționa sursa informațiilor, făcându-și publicul partener la dezbatere, nu doar un asistent pasiv la o dezbatere pe care o privește din lipsă de ceva mai bun.